

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Виљем Хенри Хадсон

*ОМБУ
И ДРУГЕ ПРИЧЕ*

Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *El Ombu and Other Stories*, by William Henry Hudson.

Наслов превода: *Омбу и друге приче*, од Виљема Хенрија Хадсона.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић, Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

©2008 Бранислав Г. Ромчевић. Сва права придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, држати у систему за похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком облику или било којим путем – електронски, механички, фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било који други начин – без претходне писмене сагласности Бранислава Г. Ромчевића.

Ова електронска књига је у формату ПДФ, са забраном копирања и штампања.

Садржај

О писцу и књизи	4
<i>Омбу</i>	8
<i>Прича о шареном коњу</i>	71
<i>Исповести Пелина Вијере</i>	56
<i>Нињо Дијабло</i>	120
<i>Марта Рикелме</i>	150
<i>Текла и човечуљици</i>	190
Појмовник преводиочев	205

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Писац и природњак Виљем Хенри Хадсон (1841–1922) рођен је код места Килнес у аргентинској покрајини Буеносајрес, на естанцији својих родитеља, америчких емиграната. Естанција је, са гаучима, пастирима, крдима стоке и обиљем дивљих животиња и птица у окружењу, била за младог Хадсона стални извор одушевљавања природом. Две тешке болести у дечаштву – тифус и реуматска грозница – не угасише му то одушевљење, потхрањивано и књигама које затече у родитељској кући. Од ране младости путовао је по околини, а касније, на коњу, чак до Бразила, Уругваја, Патагоније, прикупљајући примерке створења из природе, највише птица, и материјал за своје путописне и природњачке, највећма орнитолошке, књиге. Две врсте јужноамеричких птица назване су по њему.

Свакако да су на Хадсону оставиле трага тешкоће кроз које је породица пролазила у његовој младости: губитак естанције услед неуспешног пословања, постепено економско пропадање и, на крају, скоро потпун финансијски слом. Године 1869, неку годину после смрти

родитеља, Хадсон напушта Аргентину и одлази у Енглеску, чији поданик постаје тек тридесет година касније.

Хадсонов живот у Енглеској следи аргентински образац: године сиротовања у Лондону, путовања по земљи, прикупљање грађе за путописне и природњачке књиге. Жени се, 1876, и са супругом води њена два пансиона, који су им дуго главни извор средстава за живот. Истовремено се бави књижевношћу. Године 1885. објављује му се прва књига – *Грмизна земља коју је Енглеска изгубила*, роман о војним и политичким збивањима у Уругвају у првој половини 19. века. Следе *Кристално доба*, футуролошка алегорија (1887), збирка *Омбу и друге приче* (1902;), и роман *Зелене палате* (1904). Хадсоново име постаје познато у књижевним круговима, а неки писци – међу њима и Џозеф Конрад – постају му пријатељи. Издавање његових природњачких књига из орнитологије – од којих су најпознатије *Аргентинска орнитологија* (1888–89) и *Птице Британије* (1895) – чини да стекне другу врсту признања – државну пензију, као и да постане један од утемељивача Краљевског друштва за заштиту птица. Слава Хадсону стиже с објављивањем његових дела о енглеској природи: *Пешке кроз Енглеску* (1909), *Пастиров живот*

(1910), *Цеп мртвог човека* (1920), *Трговачки путник–ситничар* (1921) и *Кошута у парку Ричмонд* (1922).

Виљем Хенри Хадсон животом и књижевношћу припада два културама: аргентинској, то јест јужноамеричкој, и енглеској. Иако је писао на енглеском, језику својих предака и земље у којој је провео потоњи део живота, његови романи и приповетке тематски су, углавном, везани за земљу његовог рођења и младости и за континент његових великих путовања и пустоловина, и поседују осећајност која проистиче из дубоке везе с тлом пампи и прашума Јужне Америке и познавања и разумевања људи тог поднебља. Аргентина га, ништа мање но Енглеска, убраја у своје књижевне великане, под његовим шпанским именом, Гиљермо Енрике Удсон, а један град и неколике јавне зграде и институције носе његово име. У Енглеској, свака нова генерација изнова га открива, а роман *Зелене палате* редовно се доштампава. Својим биографима и читаоцима, Хадсон је оставио *Далеко и давно*, сјајно и бритко сећање на своје детињство на пампама Аргентине.

Хадсонов стил одликују: штура карактеризација ликова, најчешће на нивоу архетипа, чиме се пре постиже симболизација неголи индивидуализација људске

судбине; велика осећајност за природу и човека као њен саставни део; бајковитост као елемент приповедања уткан у приповедачку „стварност“ као њен тумач или допуна.

Омбу је „чисти Хадсон“ у погледу стила и тематике. Свака од шест прича дочарава природу и начин живота у аргентинским пампама почетком 19. века. Једно нестало доба је оживљено, и то на начин који показује да, без обзира на промене које време намеће цивилизацији, заједничка нит људскости протеже се од времена давних, преко доба Хадсоновог, до дана данашњег.

Бранислав Г. Ромчевић

ОМБУ

И ДРУГЕ ПРИЧЕ

ОМБУ

Ову повест о кући што је постојала испричао је у хладу, једног летњег дана, Никандро, онај старац ког смо сви волели слушати, јер је памтио и тачно казивао живот свих особа које је познавао у свом родном месту, близу језера Часкомуса, на јужним пампама Буеносајреса.

Глава 1. У целој овој области, ма ишао и двадесет лига амо—тамо, нећеш наћи дрво велико ко овај омбу, да стоји усамљено, где куће нема; стога је познато ко Омбу, ко да само једно постоји; а име целог тог имања, што је сада безвласничко и пропало, јесте Омбу. С једне од повиших грана, аколи се можеш успети, видећеш језеро Часкомус, удаљено две трећине лига, од жала до жала, и село на његовим обалама. И мање ћеш ствари видети по јасном дану; можда црту црвену што се креће преко воде – јато пламенаца што лете на свој навађени начин. Величајно

дрво које само стоји, без куће близу њега; само стари циглени темељи кућни, толико обрасли травом и коровом да мораш изблиза гледати да би их нашао. Кад лети изађем са својим стадом, често амо дођем да седим у хладу. Близу је главног пута; путници, крда стоке, дилижанса, и воловска кола, пролазе надомак. Понекад, у подне, нађем неког путника како се одмара у хладу, па, ако не спава, разговарамо, те ми он исприча новости о великом свету, који моје очи никад не видеше.

Кажу да јад и, на крају, пропаст, снађу кућу на чији кров пада сенка од дрвета омбу; а на ту кућу што је сада нема падала је сенка сваког летњег дана кад би сунце било ниско. Кажу, исто, да шену они што много седе у хладу омбуа. Можебит је, господине, кост моје лобање дебља него у већине људи, јер сам навикао да овдена седим целог свог живота, а, мада сам сад старац, јоште нисам разум изгубио. Истина је да ту кућу снађе зла срећа на крају; но кроз свака врата мора ући јад – јад и смрт што дође свим људима; а свака кућа мора на крају пропасти.

Чујеш ли мангангу, дивљу пчелу, у лишћу изнад наших глава? Погледај је, како, као лопта од сјајнога злата међ зеленим лишћем, на једном месту лебди, зујећи гласно! Ах, сењоре, године што прођоше, људи што су живели и умрли, тако ми гласно говоре кад овде сам седим. То су

сећања; но има и других ствари што нам се из прошлости врћу; мислим на духове. Понекад се, у поноћ, цело дрво, од великог корења до листова понајвиших, види из даљине како сија као бела ватра. Каква је то ватра, што је њих тако много види, која лишће не прљи? А понекад, када путник легне овде да одспава сијесту, чује звуке корака што долазе и одлазе, и галаму паса и перади, и деце што вичу и смеју се, и гласове људи што причају; но када се прене и ослушне, звуци ослабе и као да, најзад, ишчезну у дрво, уз тих мрмор, ко од ветра међ лишћем.

Ко дечачић, од времена кад узмогах, у добу од око шест година, да се попнем на понија и да јашем, познавао сам ово дрво. Тада беше што и сад је; пет људи с рукама раширеним до њине највеће дужине једва би га опасало. А кућа стајаше ту, где видите леју коприва – дуга, ниска кућа, грађена од цигле, кад је било мало кућа од цигле у овој области, са сламнатим кровом.

Задњи власник управо се примицао старости. Није да је изгледао старо; напротив, лично је на оно што је и био, мушкарац међ мушкарцима, за главу виши од већине, а јак као во; но је ветар надувао малчице попрша од бела пепела у његову величајну браду и његову косу, која му је расла до рамена, као грива црног коња. То беше Сантос Угарте, свим људима у области познат као Бели Коњ, са белине

коже његове тамо где већина људи загасито изгледа; као и због оне поносите нарави и изгледа важности које је имао. И с још једног разлога – броја деце у овоме крају за коју се причало да им је он отац. У свим кућама, много лига наоколо, децу су учили да га поштују, да га зову „стриче“, па кад би се он појавио, она би притрчала и, паднувши на колена пред њиме, викала „Благослови ме, стриче.“ Он би их благосиљао, а онда би, пошто би заврнуо неки нос и уштиную уво–два, бичем махнуо над њиховим главама, да покаже да је с њима завршио и да му се морају брзо с пута склонити.

То су била деца ветра, ко што вели пословица, а срце је његово жудело за законитим сином, Угартеом по имену, који би после њега наступио у Омбуу, као што је он наступио после свога оца. Но, мада се трипут женио, не би сина да се роди, ни детета. Неки су мислили да је загонетно то да човек с толико синова ипак буде без сина. Загонетно, пријатељи, беше само онима што оману да се сете да те ствари ми не одређујемо. Ми често кажемо да је Онај што је изнад нас исувише величајан да би се занимао за наше послитће. Тако нас је много; па како ће Он, поседнут на престо свој на тако великој удаљености, знати за све што се збива на његовим поседима! Међутим, Сантос није био обична особа, па је Оном ко је већи од Сантоса тај

човек, без сумње, привукао пажњу; те је ствар размотрио и рекао: „Нећеш добити што желиш; јер, иако си човек побожан, неко ко издашно даје од својих добара цркви и сиротињи мојој, нисам сасвим задовољан тобом.“ И тако се десило да он немаше сина и наследника.

Прве две жене му умреше, тако се причало, због његовог огорчења према њима. Ја сам знао само трећу – доњу Мерисију, тиху, тужну жену, која беше од мање важности него неки слуга, или било који роб у кући. А ја, дечак прост, шта могадох знати о тајнама срца њена? Ништа! Само сам видео да је бледа, нема и јадна, а стог што су ме њене очи следиле, ја сам је се плашио, па сам се увек трудио да јој се са пута склоним. Но, једнога јутра, кад дођох у Омбу и одох у кујну, ту је нађем саму, а пре но што могох умакнути, она ме у своје руке зграби, па ме, подигавши ме с ногу, притисну на груди, вапећи „сине моје душе“ и не знам шта све још; па ми, призивајући Божји благослов на ме, прекри лице пољупцима. Онда ме, наједном, чувши глас Сантосов напољу, испусти и остаде ко жена од камена, забуљена у врата преплашеним очима.

Она, такође, замало умре, а њен нестанак не изазва никакву промену у кући, а ако је Сантос носио црну траку на руци, то беше стог што то налагаше обичај, а не стога што је за њом жалио у срцу.

Глава 2. Пошто тај неми дух од жене нестаде, нико за њ не могаше рећи да је тежак; нит се ишта могло рећи против њега, сем да није светац, упркос свом имену. Међутим, господине, ми не тражимо свеце међ јаким мушкарцима што живе у седлу и на челу су великих домаћинстава. Ако беше неког ко је отац сиротињи, то беше Сантос; стога су га многи волели, а само они што су га увредили или некако наљутили имали су разлога да од њега страхују и да га мрзе. Но, да сад испричам шта сам, као дечак од десет година, својим очима видео једног дана године 1808. То ће показати каква беше нарав тог човека; и његова храброст, и снага његових запешћа.

Био му је обичај да свака два–три месеца посети манастир удаљен по дана пута од Омбуа.

Фратри су га веома ценили, а када би одлазио да их види, имао би товарног коња да понесе његове поклоне за браћу – полутку дебеле говедине, пар одојака, неколико јагњаци, кад би им било време, неколико дебелих ћурака и патака, везу великих јаребица, пар–два пасанаца, груди и крила дебелог ноја; а лети, туце јаја нојевих, и не знам шта све још.

Једно вече, био сам у Омбуу и баш полазио кући, кад ме Сантос виде и повика: „Слази и пусти коња, Никандро.

Идем до манастира сутра, па ћеш ти јахати товарнога коња и спасити ме муке да га водим. Бићеш ко птичица посађена на његовим леђима, а он неће ни осетити твојих неколико унци тежине. Можеш спавати на овчјем кожуху у кујни и устати сат пре зоре.“

Звезде су још сијале кад кренусмо на наш пут сутрадан, у месецу јуну, а када пређосмо реку Самборомбон о изласку сунца, земља беше сва бела од слане. У подне, стигосмо на своје одредиште, те нас дочекаше фратри, који изгрлише Сантоса и изљубише га у оба образа, па преузеше наше коње. После доручка у кујни, изађосмо, пошто дан беше сад топао и пријатан, и седосмо напољу да пијуцкамо мате и пушимо, па је, сат ил' више, текао разговор измеђ Сантоса и браће, кадли се, одједном, неки младац појави, дошавши у брзом галопу до капије, и вичући док је долазио: „Енглези! Енглези!“ Сви скочисмо и јурнусмо до капије, па се попесмо по доврацима и засунима и видесмо, на даљини мањој од једног и по лига, велику војску људи како маршира у правцу Буеносајреса. Видели смо да се предњи део војске зауставио на обалама реке која тече поред манастира и улива се у Плату, два лига даље на исток. Војска беше сва састављена од пешадије, но се видео велик број особа на коњима како је следи, а то беху, рече младић, комшије што дођоше да

гледају освајаче енглеске; и такође рече да су војници, када су до реке стигли, започели своје ћебиће бацати, а да их свет скупља. Сантос, чувши ово, рече да ће отићи и придружити се гомили, па појаха коња, те он и ја, и још два брата, који рекоше да желе узети које ћебе за манастир, кретосмо галопом ка реци.

Кад стигосмо, нађемо да су Енглези, незадовољни газом, који имаше врло блатно дно, направили себи нов прелаз, усекавши обалу на обе стране, и да је сва сила ћебади свијена и стављена у корито реке тамо где је она око двадесет пет јарди широка. Такође, ћебићи су бацани на стотине, а свет их је скупљао и њима коње товарио. Сантос се одмах баца у гомилу и сакупи око туче ћебади, понајбоље што их наћи могаше, за браћу; онда скупи неколико за се, па ми нареди да их причврстим на леђа свог коња.

Војници су се, гледајући како се јагмимо за ћебад, веома забављали; а кад неки човек међу нама викну, „Ови људи мора да су луди што бацају своју ћебад по хладном времену – можда ће их њине црвене јакете грејати када буду легли ноћас“ – беше један војник који је разумео, и који је шпански говорио, па тај одговори: „Не, господо, ћебићи нам више не требају. Кад будемо следећи пут спавали, то ће бити у најбољим креветима у престоници.“ Тад Сантос

довикну: „То ће, господо, можда бити сан из којег се неки од вас неће пробудити.“ Тај говор привуче пажњу на Сантоса, а војник што је пре говорио узврати: „У овим крајевима нема много мушкараца као ти; стог нас то што кажеш много не узбуњује.“ Онда су гледали браћу како на своје коње причвршћују ћебад што им Сантос даде, па кад видеше да ови носе тешке гвоздене оструге на голе ноге, завришташе од смеха, а онај што је с нама причао повика: „Жао нам је, добра браћо, што немамо чизама ко ћебића, да вам дамо.“

Међутим, наш је посао сад био обављен, па ми, пожелевши збогом браћи, кретосмо на повратно путовање, пошто Сантос рече да треба да будемо код куће пре поноћи.

Беше иза средине поподнева, а ми бесмо прејахали око шест лига, када напред, на извесној даљини, опазисмо сву силу људи на коњима, раштрканим на равници, од којих су неки мирно стајали, док су други амо–тамо галопирали.

„Ел–пато! Ел–пато!“ повика Сантос узбуђено. „Хајде, момци, идемо да гледамо битку док је близу, а кад прође, ићи ћемо својим путем.“ Он натера коња у галоп, а ја за њим, па дођемо тамо где се људи бораху за лопту, те смо неко време стајали, гледајући. Но, није на њ личило да остане дуго пуки посматрач; никад не би угледао трговање

стоком, или одвајање, или трке, или плес, или неку игру, а изнад свих игара, ел–пато, а да не би морао у томе узети учешћа. Врло брзо, он сјаха да би одбацио неке од најтежих делова своје коњске опреме, па, наредивши ми да их узмем на свог коња и да га следим, одјаха међ играче.

Неких четрдесет до педесет људи беше се скупило на томе месту, па су мирно седели на својим коњима у широком кругу, чекајући да виде исход борбе за пато измеђ три човека који држаху лопту. Ови беху јаки људи, на добрим коњима, сваки одлучан да од других отме плен. Господине, кад помислим на тај приказ, и сетим се да та се игра више не игра због тирана који је забрани, спреман сам да викнем да нема више мушкараца на овим равницама, где првотно светлост угледах! Како су вукли и напрезали се и знојили, скоро свукавши један другог из седла, док су им се обучени коњи нагињали на супротну страну, укопавши копита у ледину, као кад се одуширу ударцу животиње ухваћене ласом, кад се ласо затегне и дође до повлачења! Један од тих људи беше велик, снажан мулат, па су посматрачи, мислећи да ће победа да буде његова, само чекали да виде како он отима лопту од осталих, па да јурну на њ и да пробају да га ње лише пре но што он умакне из гомиле.

Сантос одби да мирно стоји – та зар је нема и четврта дршка на лопти, коју може шчепати још један такмичар? Мамузнувши коња у ту скупину, он врло брзо успе да се домогне слободне дршке. Од неких од оних што су посматрали подиже се повик негодовања на тај поступак странчев, помешан с тапшањем осталих његовој смелости, док су тројица људи што су се борила један против другог, свака за се, сад схватила да имају заједничког душманина. Узбуђени борбом, нису могли а да не буду запањени појавом старога – тог големог човека на великом коњу, тако белокожог и дугокосог, с црном брадом што му виси преко прса, а који им показа, кад забаци свој пончо, нож што беше налик сабљи и велик пиштољ бронзане цеви за појасом. Врло брзо пошто се он придружи окршају, сва четири човека стигоше на земљу. Но, нису пали скупа, а задњи да сиђе беше Сантос, који се не даде свући с коња, па, на крају, и коњ и човек падоше врх осталих. При падању, два човека беху испустила лопту; последњи, велики мулат, да би се спасао да не буде смрвљен испод коња који пада, беше приморан да пусти, па, у бесу што је побеђен, потрже свој дуги нож на странца. Пребрз за њ, Сантос му зададе ударац у чело тешком сребреном дршком свога бича и обори га, омамљеног, на земљу. Од те четворице, само је Сантос досад избегао повреду, те он,

пошто устаде и узјаха, с лоптом још у руци, одјаха од њих, док се гомила отварала на обадве стране да му места направи.

Елем, у гомили беше један висок човек упечатљива изгледа, који је носио бео пончо, много сребрених украса, и дугачак нож у резбареној сребреној канији; и коњ његов, који беше бео као млеко, био је покривен сребреним покровом. Овај човек једини глас диже. „Пријатељи и другови,“ повика, „зар ће ово бити крај? Аколи се овом странцу допусти да однесе пато, неће тако бити са његових јачих запешћа и бољег коња, него зато што носи ватрено оружје. Другови, шта велите?“

Но, не би одговора. Они су видели снагу и одлучност тог човека, па су га радије, иако их беше много, пуштали да оде у миру. Онда се човек на беломе коњу, намргођен од гнева и презира, окрете од њих и нас поче пратити на раздаљини од неких педесет јарди. Кад год би се Сантос окренуо да му се приближи, овај би се повлачио, само да би се окренуо и опет нас следио чим би Сантос наставио путовање. Тако смо јахали до заласка сунца. Сантос беше озбиљан, но смирен; ја сам, пошто бејаш тако млад, био у непрестаном страху. „Ох, стриче,“ шапнух, „тако ти Бога, опали свој пиштољ на тог човека и убиј га, тако да он не убије нас.“